

**ПРАВА ДЕТЕТА СУ
ЉУДСКА ПРАВА**

**УСЛУГА
СТАНОВАЊЕ УЗ
ПОДРШКУ**

САДРЖАЈ

ЗАШТО СМО НАПРАВИЛИ ОВУ	03
БРОШУРУ?	04
УМЕСТО УВОДА	05
НАЈЧЕШЋА ПИТАЊА РОДИТЕЉА И	06
ОДГОВОРИ	07
ПРИПРЕМА ЗА ОСАМОСТАЉИВАЊЕ	
ВАЖНИ КОНТАКТИ	

Зашто смо направили овај водич?

Сваки родитељ жели да његово дете буде безбедно вољено и подржано.... Када дете одраста са тешкоћама у развоју, перцепција његове будућности често изазива мноштво питања, брига и страхова, како њему, тако и члановима његове породице. Нека од питања породице су: „Ко ће се бринути о њој/њему када нас не буде?“, „Да ли ће бити срећан/на?“, „Како ће га/је заједница прихватити?“, „Од чега ће живети?“.

Ова публикација настала је као подршка Вама, родитељу детета или младе особе са тешкоћама у развоју, на путу размишљања и припреме за осамостаљивање вашег детета. Њена сврха је да одговори на нека од најчешћих питања која имате, објасни могућности које стоје пред Вашом породицом и пружи Вам јасне и проверене информације о услузи становања уз подршку, као и другим видовима подршке који могу помоћи Вашем детету да живи достојанствено, активно и безбедно. Ова услуга им даје шансу да живе самостално уз подршку, али не без Вас, односно не искључује Вашу важну улогу у њиховим животима.

Знамо да ниједан корак у овом процесу није лак, али верујемо да, уз праву подршку, свака породица може пронаћи решење које у највећој мери уважава права и потребе детета, односно младе особе и вредности родитеља.

Уместо увода

Процес одрастања увек носи бројне промене: физичке, емоционалне и социјалне. Млади се тада суочавају са новим улогама, другачијим односима и очекивањима, било у породици, међу вршњацима, у школи, на послу или у широј заједници.

За младе са тешкоћама у развоју, овај период укључује и неке додатне изазове. Поред препрека попут физичких, сензорних или комуникацијских ограничења, они се често суочавају и са баријерама у друштву – стигматизацијом, дискриминацијом или недостатком подршке у образовању, запошљавању и укључивању у живот заједнице.

Квалитет преласка у самосталнији живот у великој мери зависи од доступности одговарајућих услуга, прилике да уче животне вештине и подршке породице и заједнице. Како свака млада особа има различите потребе и потенцијале, важно је да услуге буду потпуно прилагођене појединцу, односно индивидуализоване.

Породице ове деце, односно младих људи готово увек требају подршку заједнице и заједница има једну од кључних улога у томе да негује и пружа прилике да се развијају капацитете ових младих људи. Многи од њих на путу ка осамостаљивању немају довољно развијене социјалне вештине нити приступ адекватним програмима учења. Зато је задатак свих нас да им омогућимо да, корак по корак, стекну сигурност и вештине потребне за што самосталнији живот.

**Најчешћа
питања
родитеља и
одговори**

Када је право време да почнемо да размишљамо о осамостаљивању?

Што раније почнете, лакше ће бити касније. Гледајте да укључите дете, у складу са његовим могућностима, у свакодневне послове у кући: одржавање личног простора, припрема obroka, кафе, чаја, брига о личним стварима, одлазак у куповину, избор гардеробе... Такви мали кораци припремају дете за самосталнији живот.

Уколико то до сада нисте радили – не брините, није касно. Сваки дан је прилика да започнете мале промене. Можете почети данас, са једноставним задацима, и корак по корак градити дететову сигурност и вештине.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Не размишљајте о осамостаљивању као о „великом скоку“, већ као о процесу који се гради ситним задацима и савладаним вештинама. Када радимо нешто уместо њих, обично не радимо за њих, јер тако одлажемо учење вештина које могу сами.

Да ли моје дете може живети самостално?

Већина младих са тешкоћама може да живи самостално – уз адекватну подршку.

Самосталност не значи свима исто. За некога то је да сам оде у продавницу и спреми једноставан оброк. За другог, да буде запослен, користи градски превоз, живи са цимерима... Степен самосталности зависи од способности и потреба сваког младог човека, али и подршке на коју може да рачуна.

Постоје околности када је самосталност изазован циљ као нпр. код младих са хроничним болестима или стањима која захтевају 24-часовну медицинску негу. Али и тада постоје облици подршке који не подразумевају институционалну бригу (болнице, установе за смештај ...).

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Самосталност не значи да Ваше дете мора све само. Она значи да дете има право да уз подршку развија вештине и доноси одлуке. Користите свакодневне прилике да чланове породице, шире фамилије, пријатеље, комшије, чланове уже заједнице упутите како да буду подршка Вашем детету у процесу осамостаљивања. Поделите бригу и научите дете да може дарачуна и на друге људе.

Шта процес осамостаљивања доноси мом детету и мојој породици?

Вашем детету:

- учење вештина које му јачају самопоуздање и могућност сналажења у новим ситуацијама,
- оснаженост да самостално доноси одлуке,
- прилику да гради пријатељства и односе ван породице,
- прилику да активно учествују у свим активностима у заједници,
- прилику да се једног дана укључе на тржиште рада ...

Вашој породици:

- мање бриге да дете неће моћи само када ви не будете могли да бринете о њему,
- сигурност да дете има подршку, али и прилике да учи нове вештине, на начин и темпом који њему одговара ,
- да ће Ваше дете, а не неко уместо њега, доносити одлуке које га се тичу.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

У овом процесу, најважније је да свом детету укажете поверење... Поверење да може да учи, грешу, ради ствари својим темпом, али самостално. Да би Ваше дете било самосталније потребно је да из улоге заштитника пређете у улогу савезника.

Шта је услуга становање уз подршку?

Становање уз подршку је услуга система социјалне заштите која омогућава да особа са тешкоћама у развоју или инвалидитетом живи у стану или кући (самостално или са другима) уз помоћ стручног особља.

Суштина услуге је да млада особа не живи у установи, већ у заједници, у свом дому. Млада особа живи заједно са цимерима, дели животни простор и доноси одлуке о свакодневном животу, а подршку добија за оно што јој је потребно.

Подршка се прилагођава сваком кориснику и може обухватити:

- помоћ у кувању, набавци намирница и планирању obroka,
- одржавање личне хигијене или хигијене простора,
- помоћ у коришћењу превоза,
- одлазак код лекара, на едукације или на посао,
- вођење рачуна о личним финансијама и плаћању рачуна,
- организовање слободног времена и друштвених активности...

Како то изгледа у пракси?

Млада особа живи у стану са неколико цимера или сама. Има свог асистента и стручног сарадника који јој помажу у активностима за које постоји потреба, али циљ је да особа сама доноси одлуке и развија животне вештине. Један типичан дан би могао изгледати: устајање, лична хигијена, припрема доручка, одлазак на посао, а поподне одлазак у куповину, одлазак на културне, спортске догађаје, тренинге, дружење – баш као и вршњаци без тешкоћа. За разлику од живота у институцији, већину активности особа обавља самостално или уз подршку, по распореду који прати њене потребе (не прати календар активности који је у институцији унапред предвиђен и који сви поштују – нпр. сатница obroka, одлазак на спавање, слободне активности).

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Ако први пут чујете за овакву могућност за Ваше дете, распитајте се више о овој услузи. У Граду Нишу она још увек није успостављена, али надамо се да ће се то у блиској будућности променити. За сада, услуга се пружа у Шапцу, Кулу и Панчеву. Можете контактирати пружоце ове услуге и сазнати још детаља који Вас интересују.

Ко је задужен за пружање подршке младима који користе ову услугу?

Млади се подстичу да брину о себи и једни о другима, а подршку им пружају асистенти и стручни сарадници.

Асистент:

Особа обучена за пружање практичне, свакодневне помоћи. Помаже у припреми оброка, куповини, одржавању хигијене и простора, одласку код лекара, коришћењу првоза... Подстиче младу особу да што више ствари ради сама, а укључује се само када је подршка неопходна. Доступан је у договореним терминима, а по потреби и ван њих (нпр. у хитним ситуацијама).

Стручни сарадник (најчешће психолог, социјални радник, дефектолог или педагог):

Ради са младима на развијању животних вештина, самопоуздања и социјалних односа. Помаже у планирању дневних активности, решавању одређених изазова, укључивању у образовни процес или радно ангажовање. Редовно комуницира са породицом и прати напредак младе особе.

Асистент и стручни сарадник чине тим који обезбеђује сигурност и континуитет подршке – асистент је уз младу особу готово свакодневно, док стручни сарадник прати ширу слику и планира дугорочни развој.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Важно је да знате да родитељи могу упознати асистенте и стручне сараднике пре почетка услуге, учествовати у договору о обиму подршке и бити део редовних састанака на којима се врши процена напретка младе особе.

Како да знам да је моје дете безбедно? Шта ако му нешто затреба у току ноћи?

Многи родитељи су током година бриге о детету и изостанка подршке развили осећај да је то „само њихов“ задатак и тешко им је да га препусте другима. Управо због тога се код услуге становања уз подршку посебна пажња посвећује безбедности и доступности подршке.

Шта осигурава безбедност?

- Пре почетка услуге потписује се уговор између породице и пружаоца услуге у којем јасно пише: ко пружа подршку, како је организована свакодневна и ноћна брига, и коме се обраћате у хитним ситуацијама.

- Млади имају асистента или дежурну особу која је доступна и увече и ноћу, у складу са потребама.

- Пружалац услуге мора да испуњава стандарде и прописе (сигурносни системи, план евакуације у случају пожара, приступ здравственим службама ...).

- Корисници имају право да користе мобилни телефон и да у сваком тренутку позову родитеља или другу блиску особу.

Како то изгледа у пракси?

Ако се младој особи током дана и ноћи (нарочито у периоду адаптације на становање) јави потреба за хитном подршком (здравствени разлози, страх, недостајање чланова породице...), ту је дежурна подршка којој млада особа може одмах да се обрати или да позве родитеље, браћу, сестре, другу блиску особу.

Важно је да знате да са почетком ове услуге родитељи не бивају искључени из живота свог детета, већ су и даље део сигурносне и сваке друге мреже. Услуга је осмишљена тако да млада особа добије простор за осамостаљивање, а да се истовремено Ви осећате сигурно да није препуштена сама сами.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Пре почетка коришћења услуге, питајте пружаоца услуге:

- Ко ће бити доступан мом детету увече и ноћу?
- Како се реагује у хитним ситуацијама?
- На који начин добијамо обавештења ако нешто није у реду?
- Ко реагује ако дође до неспоразума или конфликта међу младима у стану?
- Све друго што Вас брине о овој теми.

Како могу да учествујем у планирању подршке мом детету током коришћења услуге?

Породица има важну улогу у свим фазама коришћења услуге:

- Припрема - родитељи заједно са стручњацима процењују потребе и могућности младе особе, разговарају о жељама и очекивањима и дефинишу циљеве.
- Планирање - израђује се индивидуални план подршке који обухвата свакодневне активности, ниво подршке, одговорне особе и начине комуникације са породицом.
- Почетак коришћења услуге - породица учествује у доношењу одлука око распореда, организације простора, правила и рутина.
- Током трајања услуге - родитељи су део редовних састанака, добијају извештаје и имају право да предложе промене ако виде да нешто може да се побољша.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Важно је да знате да нисте само посматрачи већ партнери пружаоцу услуге и заједно градите окружење у коме млада особа може да расте и развија се. Зато, не устручавајте се да постављате питања, предлагете измене или тражите додатна објашњења. Ваше искуство и познавање детета су драгоцене и помажу да подршка буде што примеренија његовим потребама.

Како се финансира услуга?

Услуга се финансира из буџета локалне самоуправе. У неким случајевима предвиђена је партиципација породице, а понекад се реализује и кроз пројекте (финансијским средствима различитих донатора). Када се ова услуга успостави у Граду Нишу, појединости ће бити дефинисане са онима који ће услугу пружати/пружалац услуге.

А ко је пружалац услуге?

Услугу могу пружати организације и установе које имају лиценцу за пружање социјалних услуга. Попут: центра за социјални рад или друге установе социјалне заштите, удружења и организације цивилног друштва које имају обучене стручњаке и асистенте, специјализоване установе које раде у партнерству са локалном самоуправом.

Да би нека организација пружала ову услугу, мора да испуни јасне стандарде прописане законом (број и обука запослених, безбедносни услови, план подршке корисницима и многе друге)

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Ово значи да своје дете не препуштате „некоме непознатом“, већ лиценцираним и контролисаним пружаоцима услуга које надгледа Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, као и локална самоуправа.

Пре него што Ваше дете почне да користи услугу, потписује се уговор са пружаоцем у коме јасно стоји:

- ко пружа подршку и у којем обиму,
- које су обавезе пружаоца,
- како се обезбеђује безбедност и квалитет услуге,
- права и обавезе корисника и породице.

Проверите да ли у Вашем граду или општини постоји заговарачка кампања за успостављање ове услуге, ако постоји придружите се. Уколико не постоји, можда баш Ви можете бити неко ко започиње овај важан процес.

Ако моје дете користи ову услугу, да ли ћу изгубити родитељска права?

Не. Родитељска права и обавезе остају исте:

- и даље бринете о свом детету,
- учествујете у важним питањима (здравље, образовање, финансије, имовина),
- учествујете у доношењу одлука које се тичу услуге.

Становање уз подршку је услуга која треба да омогући да родитељ остане родитељ, а млада особа добије простор да развија сопствену самосталност.

У свету се све више напушта пракса лишавања пословне способности и аутоматског продужења родитељског права. Таква пракса се већ сада сматра ограничавањем људских права и достојанства, јер особу лишава могућности да сама одлучује о сопственом животу. Уместо тога, развија се концепт подршке у доношењу одлука (*Supported Decision-Making*). То значи да млада особа, без обзира на тешкоће, има право да учествује у доношењу одлука које се тичу њеног живота. У том процесу може имати особу од поверења, родитеља, члана породице, пријатеља или другу блиску особу (која јој помаже да разуме информације и последице одлука, али не одлучује уместо ње).

Овај приступ ставља акценат на оно што особа може да уради уз подршку, а не на оно што не може. На овај начин се чува достојанство и самосталност младих, док истовремено даје родитељима сигурност да ће и даље бити укључени у важне одлуке.

Припрема за коришћење услуге

1. Информисање – родитељи и млади добијају информације о томе шта значи самосталнији живот, како функционише становање уз подршку и које су друге услуге доступне.
2. Радионице и саветовалишта – млади уче практичне вештине (нпр. како да направе оброк, да користе кућне уређаје, јавни превоз, да располажу новцем...), а родитељи добијају подршку да превазиђу очекиване бриге и страхове.
3. Процена потреба и способности – стручни тим процењује шта млада особа већ уме, а у којим областиома јој је потребна подршка (комуникација, социјалне вештине, сналажење у кући и заједници ...).
4. Посете кући/стану – млади и родитељи долазе у посету потенцијалном месту становања младе особе, како би се упознали са простором.
5. Укључивање у свакодневне задатке – млада особа постепено преузима обавезе: прво уз помоћ родитеља, затим уз мању подршку, док не стекне сигурност и усвоји рутине...

Како изгледа типичан план преласка младе особе у становање?

- Почиње малим задацима код куће (нпр. самостално прављење сендвича, постављање стола).
- Следе заједнички одласци у продавницу и плаћање ситних рачуна.
- Организују се пробни боравци у стану уз подршку (нпр. викенд или пар дана).
- Постепено се повећава време које млада особа проводи у стану, док не пређе на трајни боравак.

УЛОГА САВЕТОВАЛИШТА И РАДИОНИЦА :

- Саветовалиште помаже породици да разуме процес, да се емоционално припреме и да превазиђу страхове.
- Радионице за младе уче их практичним вештинама и дају простор за дружење и размену искустава.
- Групе подршке за родитеље помажу да виде да нису сами и да се инспиришу примерима других породица.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Које су друге услуге које могу подржати процес осамостаљивањ?

ДНЕВНИ БОРАВАК

Место где деца и млади проводе део дана уз стручну подршку. Организују се радионице, дружења, креативне и спортске активности. Циљ је развијање социјалних и животних вештина, као и подршка породици у бризи.

ПЕРСОНАЛНА АСИСТЕНЦИЈА

Подршка младима у обављању свакодневних активности: кретање, комуникација, обављање личних обавеза, одлазак у на посао. Персонални асистент ради „раме уз раме“ са младом особом, али не преузима њене обавезе.

ЛИЧНИ ПРАТИЛАЦ ДЕТЕТА

Најчешће подршка деци и младима током школовања. Лични пратилац помаже детету да се укључи у наставу, ваннаставне активности и социјалне односе у школи и заједници.

ПСИХОСОЦИЈАЛНА ПОДРШКА

Обухвата индивидуалне или групне разговоре са психологом, социјалним радником, педагогом или дефектологом. Помаже младима да развију самопоуздање, савладају стрес и унапреде комуникацију, а родитељима да лакше превазиђу бриге и изазове.

САВЕТОВАЛИШТА ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ

Места где породице и млади могу добити правне, информативне или емоционалне савете. Често раде и групе за самопомоћ родитеља, где могу разменити искуства са другима у сличним ситуацијама.

ПРАКТИЧНИ САВЕТ

Ове услуге могу бити полазна тачка пре него што се размишља о потпунијем осамостаљивању. Оне помажу младима да развију вештине и дају породици осећај да нису саме. Распитајте се о овим услугама и искористите та права која следују Вашем детету и Вама.

ВАЖНИ КОНТАКТИ

ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД „СВЕТИ САВА“

Светозара Марковића 41;
Телефон: 018/244-881
Е-пошта: office@csr-nis.rs

ГРАД НИШ

ГРАДСКА УПРАВА ЗА СОЦИЈАЛНУ И ПОРОДИЧНУ ЗАШТИТУ, ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРУ И СПОРТ

Пријездина 1;
Телефон: 018/504-477
Е - пошта: Drustvene.Delatnosti@gu.ni.rs

ОРГАНИЗАЦИЈА ДАН

Визабтијски булевар 88,
Телефон: 063 8769127
Е-пошта: dan.udruzenje@gmail.com
Веб портал: <https://organizacijadan.org/>

ДРАГИ РОДИТЕЉИ

Знамо да је пут ка осамостаљивању деце и младих са тешкоћама испуњен изазовима, питањима и бригама. Али знајте, нисте сами на том путу.

Важно је да се сетите да самосталност не долази преко ноћи. Она се гради полако, кроз мале задатке, свакодневне кораке и стрпљење. Сваки напредак, ма колико мали, чини велику разлику за ваше дете.

Ваша улога не престаје коришћењем услуге, напротив, ви остајете партнери у процесу. Ваше искуство, подршка и љубав незаменљиви су и увек ће бити део живота вашег детета.

И оно најважније: Ваше дете има право на подршку – да живи достојанствено, у заједници, да расте, учи и учествује као и сви други. А Ви имате право да будете део тог пута и да имате сигурност да ваше дете није само.

Заједно градимо заједницу у којој свако дете има шансу да се осамостали, да доноси одлуке и да живи живот по својој мери.

„Овај материјал објављен је уз финансијску помоћ Европске уније. За његову садржину одговорна је искључиво организација „ДАН“ и она нужно не одражава званичне ставове Европске уније.“

